

Světová a česká literatura do konce 18. století

min. 2 literární díla

⇒ WILLIAM SHAKESPEARE– *Hamlet* *drama* 2

Světová a česká literatura 19. století

min. 3 literární díla

EDGAR ALLAN POE– *Havran* *poezie* (REDO) 3KAREL JAROMÍR ERBEN– *Kytice* *poezie* (REDO) 4⇒ FJODOR MICHALJEVIČ DOSTOJEVSKIJ– *Zločin a trest* *próza* 5OSCAR WILDE– *Obraz Doriana Graye* *próza* (check) 6

Světová literatura 20. – 21. století

min. 4 literární díla

DAN BROWN– *Šifra Mistra Leonarda* *próza* (TODO) 7GEORGE ORWELL– *Devatenáct set osmdesát čtyři* *próza* (check) 8

Česká literatura 20. – 21. století

min. 5 literární díla

FRANZ KAFKA– *Proměna* *próza* (TODO) 9⇒ VIKTOR DYK– *Krysař* *próza* 10

LITERÁRNÍ TEORIE

Literární druh a žánr:
drama, tragédie

Jazyk a slovní zásoba:

Hra je psána spisovným až vytříbeným jazykem. Postavy od dvora mluví vznešeně. Autor dodává postavám charakter skrz užitý jazyk. Hamlet je velmi mluvnicky zdatný. V jeho řeči se vyskytuje ironie až sarkasmus. Metaforami, slovními hříčkami a dvojsmysly dodává na **důvěře své předstírané šílenosti**. Užívá i mnohých básnických figur, kupříkladu anafory, inverzí slovosledu a asyndoty. Laertes, Ofélie a hlavně Claudius za ním **nezaos-távají a mluví vznešeně též**. Polonius je skvělou ukázkou charakteru promítnutého skrz řeč. Využívá **nadbytek** vznešených slov pro ukázk u svého obsáhlého repertoáru a to **na úkor samotné myšlenky** svého sdělení. Dokazuje tím svou snahu obhájit si své místo u dvoru. Výjimku z tohoto pravidla tvoří prostý lid, které *Shakespeare* nechává mluvit prostě až hrubě.

Stylistická charakteristika textu:

Hamlet, typicky pro *Shakespearova* díla, je psán **blankversem**. Pro rozvinutí postav a jejich motivů slouží monology. Dialog posouvá děj. Důraz je na myšlenku a charaktery, děj je druhořadý a podtrhuje charakter postav. Autor od děje kličkuje a viditelně oddaluje posun. Což dává postavám čas na rozvinutí.

Postavy:

Hamlet – princ, syn královny Gertrudy a již zesnulého krále, následník trůnu, není schopen se vypořádat se ztrátou svého otce o které se později dozvídá, že nebyla z přirozených důvodů.

Horacio – věrný přítel Hamleta, filosof a rozvázný člověk, s Hamletem diskutuje o jeho názorech, dotazuje se.

Polonius – předseda státní rady, věrný koruně. Až moc horlivý, snaží se králi pomoci se šíleným Hamletem. Na svou horlivost a sebevědomost doplácí.

Ofelie – dcera Poloniova, zamilovaná do Hamleta, láskou zmítaná až utrápena je.

Laertes – syn Poloniův, bratr Ofelie, který si vyčítá ztrátu otce i sestry – kvůli intrikám nového krále nakonec zabíjí Hamleta.

Claudius – nový král, manžel Gertrudy, naplánoval smrt starého krále, svého bratra, pro svoje obohacení a svými intrikami se pokusil zbavit i Hamleta.

Gertruda – dánská královna, snaží se uklidnit manžela a ochraňovat syna, pro svou nerozhodnost zemře.

Duch starého krále – jménem také Hamlet, zapřísahá syna aby vykonal pomstu ale aby nijak neublížil své matce.

Děj:

Příběh se odehrává v poměrně krátkém časovém úseku, z pohledu historie, od smrti jednoho Hamleta do smrti Hamleta druhého. Duch starého krále zjevuje, že byl otráven, Hamlet začne předstírat šílenství a během tohoto období usiluje o usvědčení nového krále, svého strýce. Nakonec ho usvědčí za pomoci kočovných herců, kteří sehrají na královském dvoře onu bratrovraždu a král se sám usvědčí svojí reakcí na tuto scénu. Hamlet se setká se svojí matkou a probodne muže, co je odposlouchával za tapisérií v domnění, že jde o jeho strýce, zrádného krále Claudia. Místo toho **k zemi padá Polonius**, otec jeho milované Ofelie a jejího bratra Laerta, který byl tou dobou na cestách. To dává králi příležitost se Hamleta zbavit a vykázat pryč, do Anglie. Tam už Hamletovi domluvil popravu, aniž by o tom věděla jeho matka. Hamlet ale lstí podstříci na popravu muže, kteří naopak měli dohlédnout na jeho popravu. Po čase se vrací zpátky, zrovna na pohřeb Ofelie. Co sama, bez otce, bratra a milého, zhroutila se do šílenství a nakonec utonula. Laertes se vrátil ještě před Hamletem, akorát aby našel svou sestru šílenou a viděl její poslední chvíle. Tohoto využije Claudius, který **Laerta poštve proti Hamletovi**. Oba muži souhlasí s šermířským soubojem a běsem zaslepený Laertes přijímá otrávenou čepel od Claudia, aby zaručil, že Hamlet toho dne zemře. Claudius si chce výsledek pojitit ještě tím, že připraví otrávenou číši, ze které by nechal Hamleta napít, kdyby souboj vyhrál bez jediného krábane. Z číše se napije královna Gertruda, Hamlet je opravdu zasažen otrávenou čepelí, muži si čepele vymění a jedem je zasažen i Laertes, ten zjeví králův hrůzný plán Hamletovi a ten otrávenou čepelí probodne krále a do krku mu nalije jeho otrávené víno. Všichni tedy umírají a Hamlet svými ***posledními slovy žádá***, aby se jeho příběh nadále ***tradoval po pravdě*** a bez Claudiových lží.

Kompozice, prostor a čas:

Chronologický děj v pěti dějstvích vypráví příběh o tragédii prince z Danmarku, ze hradu Elsinor v Dánsku, v počátku 17. století.

LITERÁRNÍ HISTORIE

Politická situace:

Hamlet byl napsán a hrán v období, kdy královně Elizabetě I. bylo kolem šedesáti let. Šlo o období nepokojů a nejistoty ohledně koruny, protože trůn neměl dědice a královna odmítala jednoho jmenovat. Poddaní si o svého času oblíbené královně začali myslet, že se na stará kolena stala slobymyslnou až nebezpečnou. *Hamlet* přesně takového monarchu popisuje, králi se nedá věřit ohledně jeho úmyslů a princ, následník trůnu, hraje blázna a aktivně jde proti králi. Stejně jako v *Shakespearově* realitě, i v jeho hře jde o nejisté období, kdy nikdo neví, jak bude královský rod pokračovat.

Vlivy na dané dílo:

Shakespeare se pro svůj příběh inspiroval starou norskou legendou. Stejně jako u jiných svých významných děl tedy vzal příběh a ve svém podání z něj udělal hit. *Gesta Danorum*, či *Činy Dánů*, jak je šestnáctidílná série napsaná *Saxo Grammaticus* známá u nás, popisuje historii Dánska a knihy třetí a čtvrtá pojednávají právě o princí, který se stal předlohou pro *Hamleta*.

Kontext dalších druhů umění:

Drama náleží k podžánru, pro který tou dobou anglické obecenstvo ještě nemělo název a tím je „tragédie o pomstě“ (v angličtině *„Revenge tragedy“*). Jde o podžánr, který sdílí se známou *Španělskou tragédií*, která tomuto podžánru dala vzniknout. Stejně jako moderní *John Wick*, o něco starší *Kill Bill*, či mnoho nezmíněných dalších děl, jde o příběh, kdy hrdina, který není zárnou ukázkou mravních zásad, přijde o milovaného člověka a celý přfběh je o nalezení a zabití vraha - kdy hrdina většinou při daném činu sám umírá. *Hamlet*, i když vyšel jen asi dekádu po *Španělské tragédii*, tak subžánr podrobil mnoha otázkám. Hrdina zde zná vraha už od začátku a neměl žádnou překážku v tom ho zabít. Příběh mohl ukončit už během prvních pár minut. Místo toho přes monology a hluboké dialogy řeší, zda je v právu, zda to může provést, zda to smí provést.

Autor – život autora:

William Shakespeare je dodnes považován za jednu z nejvýznamnějších postav anglické historie. Jeho dramata jsou světoznámá, do svých děl vymyslel spoustu slov a slovních spojení, která se později staly základem anglického jazyka.

Shakespearova tvorba se dá zjednodušeně dělit do tří období jeho života. První, což obsahuje díla s relativně nadějným námětem, patří sem i právě *Romeo a Julie*. V dalším období nahrazuje vtip za ironii a optimismus za rozpor světa, sem patří i *Hamlet*. A poslední období obsahuje příběhy s pohádkovými náměty, komedie i tragédie, z tohoto období vzešla kupříkladu *Zimní pohádka*.

Další autorova tvorba:

Mezi další významná díla patří *Romeo a Julie*, *Othello*, *Sen noci svatojánské* a *Zimní pohádka*.

LITERÁRNÍ KRITIKA

Dobové vnímání díla a jeho proměny:

Při prvních představeních byl *Hamlet* přijat velmi pozitivně, dle dostupných zdrojů šlo o krvavější verzi moderních převyprávění, ale diváci hru milovali. Během 18. století došlo ke změně, kritika narážala a mnozí začali hru odsuzovat jako vulgární a barbarskou, že působí jak kdyby byla napsána opilcem. V začátcích 20. století se náhled začal zase měnit. Lidé se na něj začali dívat více psychologicky a oceňovali propracovanost postav.

Jak dílo inspirovalo další vývoj literatury:

Shakespeare zde porušil mnoho pravidel „správného dramatu“, které tou dobou autoři uznávali. Nejvýznamnějších z nich je nadvláda akce nad myšlenkou, které porušil soustředěním se na monology. Další autoři se právě v této změně narativu inspirovali a viděli v tom možnost dát vlastním postavám větší hloubku. *Hamlet* i jako příběh vyvolal odezvu, jde o díla psychologická, která hledají hloubku v jeho činech, či o díla adaptační až epigonická, která si dala za úkol dát hloubku vedlejším postavám, která v originálu pouze rozšiřují Hamletovi motivy.

Za zmínku stojí *Ophellia* jako dílo od *Lisi Kleinové*, která si vzala za úkol převyprávět příběh z pohledu hrdinky, co podle ní neměla tolik šancí vyniknout.

OSOBNÍ NÁZOR

Příběh samotný je poměrně jednoduchý, ale právě osobnost a motiv jednotlivých postav je tím, v čem u mě příběh vede. Postavy mají uvěřitelné důvody ke svým činům a pochybují nad jejich správností. I samotný divák tak dostává zrcadlo, když je mu přednesen rozumný názor, který by sám v úvahu nevzal.

Ukázka z díla:

Hamlet. Býti nebo nebýti – to je otázka: je důstojnější zapřít se a snášet eurovat osudu a jeho rány, anebo se vzeprít moři trápení a skoncovat to navždy? Zemřít, spát – a je to. Spát – a navždy ukončit úzkost a věčné útrapy a strážné, co údelem jsou těla – co si můžeme přát víc, po čem touhít? Zemřít, spát – spát, možná snít – a právě v tom je grada. Až stihnue vřava pozemského bytí, ve spánku smrti můžeme mít sný – to proto váháme a snášíme tu dlouhou bídu, již se říká život. Neboť kdo vydržel by kopance a výsměch doby, aroganci mocných, přitaky soudů, znesvěcenou lásku, nadatost úradů a dástky, co slámost věčné sklízí od lumpů, když posuhá dyka srovnala by účty, a byl by klid? Kdo chtěl by nést to bířímé, úpet a plahočit se životem, nemít strach z toho, co je za smrtí, z neznámé krajiny, z ní poutníci se nevracejí. To nám láme vůli – sušíme radši hruzy, které známe, než alychom si vstřícť těm neznámým. Tak svedomí z nás dělá zbabělce a zdřává barva rozhodného činu se roznemůže zbledlou meditací, zármýry velké významem a vahou se odvracejí z vytčeného směru a neuzrají v čín.

LITERÁRNÍ TEORIE

Literární druh a žánr:

Lyricko-epická báseň, spíše balada.

Stylistická charakteristika textu:

Jedná se o krátkou barvitou báseň, kdy autor užívá popisů pro navození atmosféry temného pokoje. Je zde kontrast mezi klidným pokojem a bouří za okny. I přes krátkost básně se autorovi daří bravurně popsat atmosféru i psychické rozpoložení hlavní postavy, která je promítnutím samotného autora.

Postavy:

Vypravěč – Autor sám, truchlí nad smrtí Lenory, své milované, stejně jako autor truchlil nad smrtí své ženy.

Havran – Tajemný pták, co přiletí z bouřlivé noci a opakuje jedno slovo, které ho klidně mohl naučit majitel, „nevermore“ (v překladu jde většinou o dvou či tří slovní frázi, v mé verzi „nikdy více“). Jak autor propadá ve svých myšlenkách hloubš a hloubš, připisuje havranovým slovům větší a větší smysl.

Lenora – Mrtvá milenko, není zde o ní moc řečeno, než to, že nad ní hlavní postava truchlí.

Děj:

Ocitáme se v pokoji učenice, starého muže, kterého trápí ztráta milenky a snaží se zapomenout s nosem v knížce. Zatímco je muž uvnitř svého malého kruhu míru, tak za okny zuří bouřka.

Ťuk, ťuk, ťuk. Muže z dlení vytrhne zatukání, poleká se, racionálně se snaží přesvědčit, že o nic nejde, jde otevřít dveře a tam nikdo.

Ťuk, ťuk, ťuk. Zlověstné zatukání bez původu. Muž otevírá okenici, čímž je jeho klid narušen už ničím nezjemněnou bouří. Z tohoto nehezského prostředí do pokoje vlétá Havran. (V originále Krkavec, ale překladatelé se rozhodli, že nevíme, co krkavec je a že havran je u nás více v povědomí jako stvoření Satanovo, čehož autor se snaží docílit. Nevíme, zda byl poslán z druhé strany, zda jenom blouzníme ze zmařené lásky společně s autorem, či zda k nám opravdu přišel posel se zprávou. Havran, i přes veškerou symboliku, může být jen ptákem, který se chtěl jít schovat do teplého příbytku před bouří. Také ale mohl muži přinést důležitou zprávu.) Havran se usadí na poprsí Pallady (socha Pallas Athény) což muži připadá ironické a i se tomu zasměje. Další várka symbolismu.

Muž se ptá na různé otázky, kdy vždy dostane odpověď zápornou a konečnou, „nevermore“. Ptá se dál, kdy vždy dostává stejnou odpověď a propadá čím dál tím hloubš do sebe trýzně.

Kompozice, prostor a čas:

Báseň o krátkém časovém období, psána chronologicky. 18 slok a pouze 108 veršů. Jde-li skutečně o prakticky auto-biografii, vypsání z depresí básníka, tak by se báseň odehrávala v devatenáctém století.

LITERÁRNÍ HISTORIE

Edgar Allan Poe – život autora:

Autor vedl celkem bídný život. Otec alkoholik se na ně vykašlal, matka zemřela, když byl mladý. Byl umístěn do dětského domova, odkud si ho převzal bohatý obchodník a umožnil mu studium. Pár let žili spolu i v Anglii, která se mu mnohokrát stala inspirací pro svojí práci. Díky své povaze a možná i vzpomínkách byl však vysoce nevyrovnaný. Propadal hráčství a závislostem, i když i za života sklídl slávu, tak nikdy nebyl přímo bohatý. Nejspíš i toto mu pomohlo napsat jeho skvosty.

Edgar Allan Poe byl i kritizován za své manželství se svojí sestřenicí. V době svatby jemu bylo sedmadvacet a jí třináct. Dle určitých zdrojů se jejich vztah podobal spíše sourozeneckému než manželskému. Virginia Poe zemřela mladá na nemoc.

Další autorova tvorba:

Mezi další autorovu tvorbu patří Rukopis nalezený v láhvi, Filozofie básnické skladby a Příběhy Arthura Gordona Pyma z Nantucketu.

OSOBNÍ NÁZOR

Havran je bravurně zpracovanou básní, která zvládá dokonale obrazutvornost. I týdny po přečtení si jsem schopen vybavit pochmurnost básníkovy pokoje a jak jsem soucítil s jeho trápením, které jsem ani nezažil.

Ukázka z díla:

Vyrazil jsem okensíc, když te s velkou motanicí
vstoupil staroděvný havran z dob, jež jsou tak zásluně;
bez poklony, bez váhání, vznešeně jak pán či paní
usadil se znenadání v póze velmi výhružné
na poprsí Pallady – a v póze velmi výhružné
si sedl jen a víc už ne.

LITERÁRNÍ TEORIE

Literární druh a žánr:

Lyrickoepická skladba básní. Žánrově jsou každá originál, tedy příběhy jako Zlatý kolovrat jsou spíše balady, Věstkyně je jasná pověst a Záhořovo lože je legendou. Celá Kytice, ne jenom první básně stejného jména, je dílem pozijním. Soubor dvanácti děl (plus Lilie, ta se udává zvlášť, kvůli svému zvláštnímu stavu).

Jazyk a slovní zásoba:

Úsporný jazyk, který zde budí napětí, je také jedním z hlavních rysů balad. Epický příběh je psán spíše kratšími větami. Citoslovce zde nahrazují slovesa. Básně jsou psány gnónickým veršem.

Zvukomalba – Vodník, „a na to pole podle skal zelený mužík zatleskal.“

Epiteton – Kytice, „Ve skrovnou kytici já tě zavážu, ozdobně stužkou ovinu.“

Anafora – Zlatý kolovrat, „Kde’s má Dorníčko! Kde jsi? Kde Jsi? Kde’s má roztomilá?“

Epifora – Svatební košile, „Co to máš na té tkaničce, na krku na té tkaničce?“

Epizeuxis – Holoubek, „Běží časy, běží, Všecko sebou mění.“

Apostrofa – Kytice, „Mateří-douško vlasti naší milé, Vy prosté naše pověsti.“

Metafora – Vodník, „ale kůra srdce tvého ničím neobměkla!“

Metonymie – Vodník, „Mladosti mé jarý štěp přelomil jsi v půli.“

Personifikace – Vodník, „Bílé šatičky smutek tají, v perlách se slzy ukrývají.“

Přirovnání – Vodník, „v sukničku jako z vodních perel, nechod, dceruško, k vodě ven.“

Stylistická charakteristika textu:

Rýmovaný text. Autor jednotlivé části rozdělil do pozic tak, ži vznikla zrcadlová souměrnost vlastností. Tedy Kytice a Věstkyně jsou o naději, Polednice a Vodník o nadpřirozených bytostech, které působí záporně, Poklad a Dceřina kletba jsou o narušení vztahu mezi matkou a dítětem, Svatební košile a Vrba o určité přeměně člověka, Zlatý kolovrat a Záhořovo lože mají hned několik společného; vina, pokání, vykoupení; Štědrý den a Holoubek jsou o lásce a smrti, Lilie se pak někdy dává na místo Vrby, kde také naplňuje příběh o proměně člověka, ale zpravidla se do této dvojice nepočítává. Zrovna Holoubek je zároveň přesně v polovině, k čemuž mu dopomáhá bonusová třináctá povídka a představuje pomyslný přechod mezi novými a starými pověstmi.

Děj:

Kytice je příběh o naději. Matka zemře, děti jí oplakávají, tak se matka přemění na mateřidouškum aby jim mohla nadále být na blízku a mysticky ochraňovat.

Svatební košile představuje klasické poučení „Dej si pozor, co si přeješ, mohlo by se ti to splnit“. Dívka se modlí k paně Marii za svého milého, který odešel do války a kterého si chtěla vzít. Milý zařukal na dveře a vede jí do kostela. Na cestě jí nutí se zříct Boha a víry, hned několika způsoby. Ona vždy poslušně splní, jak žádá, s vidinou svatby. Nakonec jí však dojde, co se děje a před svým nemrtvým snoubencem se schovává v kostele. Tady je ještě menší zápas dobra se zlem, kdy se dívka k snoubenec oba snaží přesvědčit mrtvolu v kostele k poslušnosti. Nemrtvý k oddanosti a panna žádá Boha, aby ho nechal spát.

Vodník Dívka i přes matčiny varování jde k rybníku, kde jí chytí vodník a veme si jí za ženu. Dívka mu porodí dítě, ale stále je nespokojená. Žádá ho, aby se mohla naposledy vidět s maminkou. Vodník nakonec vyhoví, ale matka dceru přesvědčí, aby se už nevracela. Vodník burácí, vyhrožuje, ale dívka se nevrací. Tak jí jako poslední rozloučení nechá přede dveřmi dítě ve dví.

Záhořovo Lože je druhou nejdelší básní ve sbírce. Mladík byl otcem zaprodán ďáblu. S vírou v Boha se tak dává na cestu do pekla. Na této cestě potkává Záhoře, velkého loupežníka, který zabil všechny pocestné před ním. Mladík se s ním domluví, že když ho nechá jít, tak mu povypráví, jaké je to v pekle. Po roce se setkávají a mladík vypráví, jak sám Satan při výhružce křížem rozkázal ďáblu listinu vydat. Ten odmítl i po mučení. Až nakonec Satan rozkázal k něčemu, zvané „lože Záhořovo“. Loupežník se zděsí a odhaluje, že to on je Záhoř, pro kterého už tedy v pekle mají přichystané nejhorší mučení ze všech. Však i ďábel, který vydržel do té doby všechno, se zděsil a úpis vydal. Mladík mu radí, ať se dá na víru v Boha a prosí o odpuštění. Také zarazí jeho kyj do země a nařizuje, ať se kaje u toho kyje. Po letech se tam vrací jako biskup, Záhoř se mezitím proměnil v pařez. Ožívá při pohledu na mladíka, který už není mladíkem a tím jejich cesty končí dalším shledáním. Jejich těla se rozpadnou v prach a jejich duše se změní v bílé holubice směřující k nebi.

Kompozice, prostor a čas:

Žádný z příběhů nemá přesně určené období ani místo děje. I když většina se aspoň částečně odehrává na vesnici.

LITERÁRNÍ HISTORIE

Karel Jaromír Erben – život autora:

Vystudoval filozofii a práva, snažil se o obnovu českého ducha, tak sepisoval české pověsti. Také usiloval o rovnoprávnost s Němci. České pověsti sbíral na venkově, kam sám rád jezdil.

Další autorova tvorba:

Mezi další autorovu tvorbu patří Sto prstonárodních pohádek a pověstí slovanských v nářečích původních, České pohádky a Vybrané báje a pověsti národní jiných větví slovanských.

OSOBNÍ NÁZOR

Kytice, i když bravurně napsaná a jednotlivé balady jsou velice poutavé, je ještě zajímavější z historického hlediska. Příběhy jsou o individuální vině a určitěm nadpřirozeném, nepřiměřeném trestu, což je velice poutavá zápletk, která funguje.

Ukázka z díla:

Pro ukázkou jsem vybral Záhořovo lože

Rozlétil se satan a v zlosti své velí:
„Vykoupejte jeho v pekelné koupeli!“
Učinila rota dle jeho rozkazu,
připravila lázeň z ohně a mrazu;
z jedné strany hoří jako uhlí vznatý,
z druhé strany mrzne v kámen ledovatý;
a když vidí rota míru napládanou,
obrací směr svůj opak do plamenů.
Strašlivě rve ďábel, jako had se svíjí,
a ho pak již smysl i cit pomíjí.
Tu pokynul satan, rota odstoupila,
a síla zas nová ďábla oživila.
Ale když propuštěn opět dýše lehece,
krví psané blány přec vydati nechce. –

Legenda je příběh světce, v českých zemích je význam legendy úzce spjat s katolickými příběhy o svatých mužích a jejich legendárních činech. Jinak celosvětově je definičně blíže pověstí. **Pověst** je příběh, který může být založen na pravdě (vyprávěc tomu alespoň věří), má blízko legendě i pohádce (ta ale na pravdě založená nebývá). Díky tomu, že pověsti jsou často o činech sedláků na vesnici je nemožné dostopovat jejich původ a zjistit, zda skutečně reálný základ mají. **Balada** je dalším druhem příběhu, který se vyznačuje určitou ponurostí a většinou nešťastným koncem.

Zvukomalba je hlásková nápodoba existujícího zvuku, nejčastěji citoslovce, „kykyryký“. **Epiteton** varianty *constans* pro ustálené přirovnání jako „zelený háj“ a *ornans* pro ozdobné přirovnání jako „zemřelá slova“. **Anafora** spočívá v opakování slov, či slovních spojení na začátku, proto *znovuvedení*. **Epifora** spočívá v opakování slov, či slovních spojení na konci, opak anafory. **Epizeuxis** spočívá v opakování slov, či slovních spojení hned po sobě, *připojení*. **Apostrofa** oslovení jiného diváka, než běžného, k nepřítomné či zemřelé osobě, neživé věci. **Metafora** přenášení významu na základě vnější podobnosti, třeba „zub pily“, či „kapka štěstí“. **Metonymie** přenášení významu na základě jiné, než vnější podobnosti, tedy „stráž – strážník“ a „Praha to neschválila“. **Personifikace**, *zosobnění*, nejobecněji přenos lidských vlastností na jiné, než lidské bytosti, či humanoidní zevnější abstraktních pojmů. **Přirovnání** dvou subjektů na základě určité vlastnosti. **Gnónický**, nadčasový, aktuální, neměnný, nepodléhající změnám v čase.

LITERÁRNÍ TEORIE

Literární druh a žánr:

Próza a psychologický román

Figury:

„Bože můj,“ prosil, „ukáž mi cestu...“ (apostrofa)

„a až zítra, zítra si všechno... Kdy jste přijely, už dávno?“ (epizeuxis a aposiopese)

Tropy:

Byl chudý jako kostelní myš (přirovnání)

Ach vy milá, nespravedlivá srdce! (synekdocha)

Stylistická charakteristika textu:

Chronologický postup vyprávění děje er-formou od začátku do konce. Výjimkou jsou *retrospektivní sny a vzpomínky* u kterých chronologický postup neplatí a *vnitřní monology postav* u kterých se přechází do ich-formy. Text je rozdělen do **sedmi částí**, z nichž poslední je epilog.

Postavy:

Rodion Romanovič Raskolnikov – rozpolcená hlavní postava, jak už i trefně *jméno napovídá*. Jedná se o mladého muže, studenta práv, který žil dlouhou dobu v chudobě a celkově špatných podmínkách. Začal tedy hledat určitý ideál a napadla ho **teorie prosazení zločinu**, kdy všichni géniové museli spáchat zločin, díky omezenosti zákonů a prošlo jim to jen proto, že **dokázali, že mohou**. Jeho nálada byla velice proměnlivá a často vedl monology.

Dmitrij Prokořij Razumichin – skrz na skrz dobrý člověk. Inteligentní, ale dobrý, díky tomu i trochu přihlouplý, protože *odmítá pochopit myšlení vypočítavých lidí*. Raskolnikovovi pomáhá od začátku do konce a nakonec se ožení s Raskolnikovou sestrou, protože k ní během knihy zahoří láskou.

Avdotja Romanovna Raskolniková – zkráceně Duňa, Raskolnikova sestra, která ho **bezmezně miluje** a pro zaručení zářné budoucnosti svému bratrovi, je ochotna vstoupit zcela dobrovolně i do manželství se zlým, však bohatým a vlivným mužem. I když se jí nedostalo vzdělání jako Raskolnikovi, tak je hned v několika chvílích ukázáno, že je **neméně inteligentní**, než její bratr.

Pulcherija Alexandrovna Raskolnikovová – - matka Raskolnika, starší venkovská žena. Svého syna miluje a to jí činí *slепou k jeho problémům*. I když na konci je odhaleno, že přeci jenom **věděla více**, než kdy dala najevo.

Sofja Semjonovna Marmeladová – zkráceně Soňa, postava ze špatných poměrů, stejně jako Raskolnikov, kterou ale neopustila **pravá víra a odevzdanost k Bohu** a která nakonec Raskolnika **zachrání** právě díky Božímu učení.

Arkadij Ivanovič Svidrigajlov – stejně jako Soňa, i Svidrigajlov **ukazuje Raskolnikoví zrcadlo**. Narozdíl od hodné Sofji, která stále věří v Boha a neopouští jí to dobré, představuje Svidrigajlov co se z Raskolnika stane, když svůj *hřích v sobě bude dusit*, či ho dokonce začne těšit. Bezvěrec jenž má na svém krku nespočet životů a nakonec to ukončí sebevraždou. Byl zamilován do Avdotji.

Porfirij Petrovič – velice inteligentní vyšetřující soudce, který Raskolnika prokoukne hned ze začátku a po celou knihu mu činí **mentálního protivníka**. Jejich dialogy jsou jedny z nejpovedenějších kousků.

Děj:

Příběh začíná u zdánlivě běžného dne v životě Raskolnika. Pořád rozmyšlí nad něčím, co je mu natolik *odporné*, že to neadresuje ani ve svých myšlenkách. Uvažuje co ho k tomu vedlo. Přitom **ochoří** a mysl se mu **zamlží**. O několika dnech, při kterých trpěl horečkou, ani neví a nakonec spáchá „to.“ Což je odhaleno, že se jedná o **vraždu** stařeny, která půjčuje peníze. Ukradne peníze, ale schová je a jde se dál kurýrovat ze své nemoci. Začíná **vyšetřování**, Raskolnikov je jeden z předních podezřelých. Do života se mu vrací matka a sestra, přicházejí i noví lidé. **Mezi nimi i Soňa**, která nakonec vyvede Raskolnika z temnoty, či **Svidrigajlov**, který po dlouhou dobu funguje spíš jako záhadná postava v pozadí.

Kompozice, prostor a čas:

První až šestá část se, s výjimkou vzpomínek a snových pasáží, odehrávají v Petrohradě, epilog pak na **Sibíři**. Doba se dá *odhadnout* na přibližně 2. polovinu 19. století.

Význam sdělení:

Zločin a trest je výstižným názvem pro celé téma. Spáchá zločin a následuje trest. Nejde mu uniknout, nejde jen o trest uložen soudem, ale o **trestání vlastním svědomím**, což je ukázáno hned na **několika postavách**, mezi nimi **hlavně Raskolnikov a Svidrigajlov**, kteří oba **zvolí rozdílnou cestu** ven. Zatímco Svidrigajlov podléhá a únik již **vidí jen v sebevraždě**, Raskolnikov znovu **nalezne Boha a lásku k lidem** (převážně k Soně).

LITERÁRNÍ HISTORIE

Fjodor Michaljevič Dostojevskij – život autora:

Ruský spisovatel, vystudoval vojenské technické učiliště. S celou svojí skupinou byl **odsouzen na smrt** vojenským soudem, trest jím byl změněn na nuceně **práce na Sibíři**. Prošel peklem a nápravu **shledal v Bohu**. Ve svém okolí si všímal jen toho špatného, čehož také využíval ve svých dílech. Věřil, že spása se dá najít jedině v Bohu a to také hlásal dál.

Další autorova tvorba:

Mezi nejznámější díla patří Zápisky z mrtvého domu, právě Zločin a trest, Idiot Idiot, či Bratři Karamazovi

OSOBNÍ NÁZOR

Knihy je napsaná poutavě, postavy, které ani ve svých myšlenkách neadresují jádro myšlenky mají pro takové chování své důvody a nikoliv jen pro napětí čtenáře. Myšlenka je tu s námi věčně a Dostojevskij ji dokonale **jmenuje**.

Ukázka z díla:

Úder dolehl přímo na temeno, její malý vzrůst tomu jen napomohl. Vykřikla, ale docela slabounce, a znenadání se schoukla k podlaze, ačkoliv ještě stačila zdvihnout obě ruce. V jedné pořád ještě svírala „zástavu“. Tu udeřil vši silou ještě jednou, zase tupým koncem a zase do temene. Krev vychlístla jako z převržené císe a tělo se zvrátilo naznak. Couvl před padajícím tělem a ihned se sklonil k její tváři; byla už mrtvá. Oči byly vytrštěné, jako by chtěly vylézt z důlků, čelo a celý obličej měla svraštělý a zakřivený křečí.

Položil sekuru na zem vedle mrtvé a rychle, ale opatrně, aby se nepotřísnil prýstíci krví, strčil ruku stařené do kapsy, do pravé kapsy, z níž minule vytáhla klíče. *Byl naprosto přičetný*, mráкотy ani mdloby se o něj už nepokoušely, jen ruce se mu pořád ještě třásky. Později se upamatoval, že byl dokonce velmi vnitřně a obezřetný a že neustále dával pozor, aby se nepotřísnil...

Apostrofa – řečnická figura, ve které postava mluví k nepřítomné osobě. V tomto případě k Bohu. **Epizeuxis** – básnická figura, opakování stejného slova či slovního spojení. **Aposiopese** – literární pojem označující odmlku, nedokončení věty. **Synekdocha** – rétorická figura při níž se celek označí názvem jeho části, či část názvem celku. Spřízněná s metonymií. **Metonymie** – přenos označení. Nazvání objektu názvem jiného objektu, dle určité souvislosti.

LITERÁRNÍ TEORIE

Literární druh a žánr:

Román, obsahuje hororové prvky

Stylistická charakteristika textu:

Text je rozdělen do dvaceti kapitol. Paralelní kompozice děje, kdy se takto seznamujeme se Sibyl Vaneovou a její rodinou. Autor na začátek ještě přidal **předmluvu**, která slouží jako jakýsi návod na pochopení jeho díla.

Postavy:

Dorian Gray – hlavní postava, jehož příběh sledujeme. Začíná jako nádherný a nezkažený mladý muž, ještě adolescent. Díky vlivům **svých, Basilových a Lorda Henryho** se ale postupně kazí, až spáchá dokonce i **vraždu**. Už od útlého věku se u něj projevuje narcisismus a během svého života se propadá stále hloubš za *honbou po potešení*. Stává se z něj proutník, narkoman a jeho osobnost upadá.

Basil Harvard – idealistický malíř, Graye si všimne jako jeden z prvních a **zamiluje se do něj**. I jeho nekonečné velebení Dorianovi osobnosti mohlo mít vliv na jeho budoucnost.

Lord Henry – manipulátor, miluje ovlivňovat okolí a sledovat jak se vyvine. To Lord Henry byl první, který Dorianovi nabídl svět potěšení a i když by si ho narcistický Dorian dost možná našel i sám, tak mu to nikdy nepřestal vyčítat. Během díla vystupuje jako filozof a inteligentní muž.

Sibyl Vaneová – první dívka, jež měla tu smůlu a zamilovala se do Doriana Graye. *Také první život, který kdy Dorian vzal* a který byl předzvěstí jeho dalšího počínání.

Děj:

Příběh začíná pohledem na místo Basila Harvarda, ke kterému na návštěvu přišel jeho přítel Lord Henry. Baví se o mladíkovi jménem Dorian Gray a tím uvádějí jeho charakter ještě před uvedením jeho postavy do děje. Po této první kapitole už se děj odehrává výhradně kolem Doriana Graye. Zamiluje se do Sibyl Vaneové, jen aby podlehl potěšení a nepřímou zavinil její smrt. Po této zkušenosti propadne požitkářství bohémského života a postupně se propadá. Tráví noci ve vykřičených domech a opiových doupatech, okolí se od něj distancuje a to celé zatímco na něm se **nezmění ani vráska**. Jeho modlitba vyřčena toho prvního dne u Basila Harvarda totiž zavinila, že všechny projevy stárí i morálního úpadku **mění podobu jeho obrazu** a nikoliv podobu Dorian samotného. Ten, co Doriana neviděl něco z toho dělat ani neuvěřil, že ten mile vypadající adolescent je třicetiletý proutník závislý na opiu. Během tohoto morálního úpadku **zabije Basila Harvarda**, který namaloval obraz a v jeho očích to celé zavinil. I Lordu Henrymu vyčítá svojí situaci. Ale děj nikdy neurčil, *kdo ze tří mužů mohl za situaci Dorian Graye*, zda on sám, jeho přátelé, či všichni dohromady. A příběh končí, když se Dorian rozhodne **zničit obraz**, důkaz o jeho morálním úpadku a tím **zabije sám sebe**.

Kompozice, prostor a čas:

Většina děje, až na pár výjimek, se odehrává v Londýně. Doba je circa konec 19. století.

Význam sdělení:

Autor zde pojednává o muži, jenž se behlavě žene za potěšením a tím nezničí jen sám sebe, ale i lidi kolem sebe. I když hovoří o umění a krásě potěšení, tak mluví i o trestu, který má být očistou a kterému se Dorian ve své nepřírozenosti vyhýbá.

LITERÁRNÍ HISTORIE

Autor – život autora:

Oscar Wilde byl jistě geniální muž, který rád dráždil své okolí nemístnými narázkama. Rád nechával své okolí v nejistotě, zda není homosexuál a to ho přišlo draho, když byl odsouzen za homosexualitu ke dvěma rokům těžkých prací. Po odsouzení trestu se už nikdy nedal zcela dohromady a umřel v bídě jen pár let poté.

Další autorova tvorba:

Mezi nejznámnější díla patří Jak je důležité míti Filipa, právě Obraz Dorian Graye, Strašidlo cantervillské, či Lidská duše za socialismu.

LITERÁRNÍ KRITIKA

Dobové vnímání díla a jeho proměny:

Když Oscar Wilde původně vydal Obraz Dorian Graye do novin, tak to jeho nakladateli přišlo až moc pohoršující a pozměnil či smazal asi 500 slov. Tento muž, Stoddart, mazal jak homosexuální, tak i heterosexuální narážky. Gray například o svých ženách dřív mluvil jako o milenkách, ale i jeho vztah s Basilem Harvarem byl hlubší.

Tato cenzura však nebyla konečná. Dílo se stejně setkalo s kritikou a sám Oscar Wilde, když se dílo rozhodl vydat jako knihu, tak provedl autocenzuru. Pozměnil některé texty, přidal další tři kapitoly. Poslední kapitolu rozdělil na dvě. Přidal i předmluvu, která je jeho odpovědí všem kritikům původní, časopisecké, verze.

Stejně byl odsouzen ke dvěma letům nucených prací a právě toto dílo bylo použito jako jeden z důkazů, že má homosexuální sklony.

Aktuálnost tématu a zpracování tématu:

Bohémský život se vyskytuje stále a i když už se homosexualita nevnímá jako problém, tak přehnané požitkářství ano. Oscar Wilde představuje osobu Dorian Graye bravurně a je až hrůzostrašné sledovat, jak jednoduše se dají zničit životy lidí kolem sebe, když je člověk jen trochu neohledupný. Vlastně se člověk může do Dorian Graye poměrně snadno vcítit a to to horší dopad na čtenáře má, když najednou vidí dopady jeho chování.

OSOBNÍ NÁZOR

Wildeovo dílo mě chytilo a až do konce mě nepustilo. Nabídlo mi nový pohled na svět kolem sebe, i lekci, kterou by si měli poslechnout všichni. Naprosto rozumím, proč je Obraz Dorian Graye jednou z nejdůležitějších literatur své doby.

Ukázka z díla:

„Ty nechceš, abych se s ním setkal?“
„Ne.“
„Pan Dorian Gray je v ateliéru, pane.“ pravil komorník, vstupující do zahrady.
„Tedy mě představit musíš.“ řekl lord Henry se smíchem.
Malíř se obrátil k sluhovi, který tu stál a pomrkával ve slunečním světle. „Požádejte pana Graye, aby počkal, Parkere. Ze příjdu za okamžik.“ Sluha se uklonil a vrátil se po pěšině. Basil se zahleděl na lorda Henryho. „Dorian Gray je můj nejdražší přítel,“ řekl. „Má prostou a krásnou povahu. Tvoje teta ti o něm řekla pravdu. Nežlas ho. Nesas se ho ovlivnit. Tvůj vliv by byl špatný. Svět je veliký a je v něm plno skvělých lidí. Neodveď mě tedy jedinou bytost, které moje umění vděčí za veškeré kouzlo, co v něm je. Závisí na něm můj život umělce. Na to nezapomeň. Harry, důvěruji ti.“ Mluvil velmi zvolna a zdálo se, že se ta slova z něho derou téměř proti jeho vůli.
„Co to říkáš za nesmysl!“ řekl lord Henry s úsměvem, a uchopiv Hallwarda pod paží, téměř ho vlekl do domu.

LITERÁRNÍ TEORIE

Literární druh a žánr:

xXx

Figury:

„xXx“

Tropy:

xXx

Stylistická charakteristika textu:

xXx

Postavy:

xXx – xXx

Děj:

xXx

Kompozice, prostor a čas:

xXx

Význam sdělení:

xXx

LITERÁRNÍ HISTORIE

Autor – život autora:

xXx

Další autorova tvorba:

Mezi nejznámnější díla patří xXx

OSOBNÍ NÁZOR

xXx

Ukázka z díla:
xXx

LITERÁRNÍ TEORIE

Literární druh a žánr:

Epický román, sci-fi a utopickými prvky, které ale kritizuje.

Stylistická charakteristika textu:

Text je pevně rozdělen na tři části. Děj je vyprávěn er-formou se zaměřením na Winstona. Autor je dobrým esejistou, ne tak dobrým romanopiscem.

Postavy:

Winston Smith – Hlavní postava, takzvaný every-man archetyp. Člověk bez nijak výrazných rysů, do kterého by se měl každý člověk být schopen vcítit. Prostě přežívá.

Julia – Romantický interest pro Winstona. Prosazuje životní styl tichého odporu. Kdy umí jít proti systému v malých věcech, ale nevidí smysl v organizovaném odporu.

O'Brian – Winstonův protipól. Winston z něj cítí, že ten jediný mu porozumí. A on mu skutečně rozumí. Ale opačně. A chce ho dostat na svoji stranu.

Děj:

Děj sleduje Winstonův běžný život a seznamuje nás s životem v Oceánii. První výraznou změnou je, když se Winston dá dohromady s Julií, do které se dle vlastních slov zamiloval. Druhou výraznou změnou je, když Winstona s Julií dostihne Psychopol a následně jsou mučení na Ministerstvu Lásky. Děj končí kompletním obratem Winstonovi osobnosti. **Kdy se kompletně podvolí Straně.**

Kompozice, prostor a čas:

Většina příběhu se odehrává v Londýně, ve státu zvaném Oceánie. Mohl by být rok 1984, i když to není jisté. Během příběhu je pár vzpomínkových sekvencí a informativní pasáž v podobě Knihy, kterou Winston čte.

Význam sdělení:

Autor varuje před technologií a čeho by byla schopna ve špatných rukou. Varuje před totalitním státem a jaké kontroly by byl schopen s pomocí moderních technologií.

LITERÁRNÍ HISTORIE

Politická situace:

Autor napsal svůj román po dvou světových válkách, v období velkého technologického rozmachu. Svět byl nestálý, v chaosu a do toho zažili největší rozkvět techniky za posledních několik staletí. Pro románovou totalitní nadvládu ho inspiroval socialismus v SSSR.

Eric Arthur Blair – život autora:

Dle některých zdrojů **nejvlivnější esejista své doby**. Narodil se v chudém prostředí. Odtud to zaměřením na nejspodnější vrstvu. Svůj pseudonym si vymyslel dle názvu řeky v místě, kde bydlel. Svoji tvorbou se snažil upozornit na stav, ve kterém se svět nachází a mohl by se nacházet, pokud bude pokračovat směrem, kam míří.

Další autorova tvorba:

- Farma zvířat
- Cesta k Wigan Pier
- Hold Katalánsku

Aktuálnost tématu a zpracování tématu:

Témata jako cenzura, války za mocí, technologická nadvláda, sledování, ztráta soukromí a další, jsou stále aktuální, ne-li ještě více, než v minulosti.

OSOBNÍ NÁZOR

Román mistra Orwella jsem měl problém ocenit. První dvě části byli natolik zmatečné a ploché, že můj názor byl spíše negativní. Ale třetí část byla schopná zodpovědět každý můj problém (či na mě zapůsobila O'Brienova převýchova a já si vyvinul dipsych) a během posledního sta stránek se můj postoj otočil o 180 stupňů.

Ukázka z díla:

Winston viděl O'Briena možná tucetkrát během právě tolika let. Silně ho to, k němu táhlo, nejen proto, že ho zaujal rozpor mezi O'Brienovým ulhaseným chováním a jeho zápasnickou konstitucí. Mnohem spíš to způsobovala skrytá víra – nebo možná ani ne víra, pouze naděje –, že O'Brienova politická uvědomlost není bez vady. Cośi v jeho tváři to neodbytně naznačovalo. A třeba se mu ve tváři neodrážela ani neuvědomlost, nýbrž jen intelligence. Ale tak či onak působil dojmem člověka, se kterým se dá mluvit, pokud se vám nějak podaří obelstít telestenu a zastihnout ho o samotě. Winston si tuhle domněnku nikdy ani v nejmenším nezkoušel ověřit; nebylo totiž ani možno jak. V tu chvíli O'Brien pobíhál na hodinky, zjistil, že se blíží jedenáct nula nula, a evidentně se rozhodl zůstat v Archivním oddělení, dokud Dvouminutovka nenávisti neskončí. Usadil se na židli v téže řadě jako Winston, o pár míst dál. Mezi nimi seděla drobná, písková blondýna, která pracovala v kóji vedle Winstona. Tmavovláskta se uvelebila přímo za ním. Vzápětí se z velké telestény na konci místnosti vydral přisěrný, řezavý jek, jako by se nějaký obłudný stroj točil bez mazání.

LITERÁRNÍ TEORIE

Literární druh a žánr:

xXx

Figury:

„xXx“

Tropy:

xXx

Stylistická charakteristika textu:

xXx

Postavy:

xXx – xXx

Děj:

xXx

Kompozice, prostor a čas:

xXx

Význam sdělení:

xXx

LITERÁRNÍ HISTORIE

Autor – život autora:

xXx

Další autorova tvorba:

Mezi nejznámější díla patří xXx

OSOBNÍ NÁZOR

xXx

Ukázka z díla:

xXx

LITERÁRNÍ TEORIE

Literární druh a žánr:

epická próza, novela

Literární směr:

Literární moderna – vyskytuje se zde převážně *impresionismus*, *dekadence*, *symbolismus* a *realismus*.

Jazyk a slovní zásoba:

Přelom *19. a 20. století*, buřiči psali spisovným jazykem i když ne tak květnatým jako modernisté. Personifikace, metafory, řečnické otázky, citově zabarvené výrazy, přímá řeč.

Stylistická charakteristika textu:

Dílo je psáno spisovným jazykem, i když prostším. Poetické vyznění, využití básnických figur. Autor zde využívá vyprávěcího, popisného a úvahového stylu.

O díle

Původním názvem **Pravdivý příběh**, pod kterým vycházel v časopise *Lumír*. Knižní verze je o dvanáct let mladší a přepracovanou verzí. Krysař vyšel i jako muzikál od Daniela Landy.

Námětem je jistě legenda o Krysaři, ze 13. století. I když tato legenda pojednává o trochu jiné zápletkce. Tady Krysař z Hammeln odvede všechny děti.

Postavy:

KRYSAŘ – samozvaný nikdo; tulák; muž *bez minulosti, bez budoucnosti*. Přichází do Hammeln jako pocestný, bere zakázku na **zbavení města krys**. Měšťané jsou k němu zdrženliví, je nový a trochu zvláštní. Jedinou výjimkou je mladičká Ágnes, která se do pocestného zamilovává, stejně jako on do ní. Je to Krysař, který vede všechny občany Hammeln jako prosté krysy **vstříc jejich zkáze**.

ÁGNES – hlavní část **milostného trojúhelníku**, na který se *Dyk* ve svém díle soustředil. Mladá, vášnivá, krásná, nadějná. Dobrá partie pro kohokoli ve městě, to je i důvod, proč je zasnoubená za Kristiána, dědice bohatého kupce. A je to i důvod, proč se do ní zamiluje i takový vlk samotář, jakým je Krysař. A ona se zamiluje do Krysaře, i když *není schopna zrušit zasnuby*. Jako jediná je otevřeně myslí, nebojí se Krysaře, nebojí se venkovního světa.

KRISTIÁN – snoubenec Ágnes, zvaný dlouhý Kristián, pohledný mladý muž, navíc dědic velkého mění – sám představuje dobrou partii. S Krysařem se pouze mívá, když má ale pocit, že Ágnes ztrácí, pojistí si jí **dítětem**.

RADNÍ – dvojice mužů, *Gottlieb Frosch* a *Bonifác Strumm*. Jsou zosobněním měšťanů obchodního města Hammeln. Jestli občan nedůvěřuje cizinci, oni jím prakticky opovrhují. Jestli občan myslí jen na peníze, jim se o nich zdají **sny** celé noci. Oni, jménem celého města, najmou Krysaře na zbavení města krys. A jsou to oni, kteří mu, jménem celého města, **odmítnou vyplatit** slíbenou odměnu. **Oni představují krysy**, zkažené měšťáky a oni představují své město.

MAGISTR – *faustovský motiv*, perfektně věří svým sebeklamům a věří, že za jeho moc může jeho mocný pán. Nabádá Krysaře k tomu, aby využil plné síly své píšťaly na krysy.

SEPP JÖRGEN – asi nejzáhadnější postava knihy. Pomalu chápe, vše mu dojde až následující den, moc mu to nemyslí, lidu Hammeln je pro smích. Děvčata si z něho utahují, lidé ho ignorují či urážejí. A je také jediným, kdo unikne Krysařově hněvu, kdy namísto následování jeho vábení se rozhodne **postarat o plačící nemluvně**.

Děj:

Krysař vstupuje do města, aby ho zbavil krys. Zamilovává se do krásné Ágnes. Zbaví město krys a nedostává zaplacenno, stejně ale plánuje odejít. Vrací se kvůli Ágnes, **nedokáže jí opustit**. Potkává Magistra Faustuse, který ho nabádá k využití píšťali. Ágnes si užívá romáнку s Krysařem, dokud si jí Kristián nevezme za svou. Než mu porodit dítě, vezme si mladičká Ágnes život. Krysaře tato zpráva zdrtí a rozhodne se zbavit **město krys**, tentokrát opravdu **všech**. Zapíská mocně na svojí píšťalu a krysy jdou, odcházejí ze svých příbytků, zanechávají rozdělané práce, berou svoje děti a jdou. Všechny Hammelské krysy táhnou za písní Krysařovi píšťaly.

Kompozice, prostor a čas:

Příběh se odehrává v hanzovním městě Hammeln, legenda kterou se **Dyk** inspiroval je datována do 13. století, ale století ve knize určené není. Dílo sestává z 26 kapitol, chronologicky poskládaných, s občasnými zmínkami o událostech minulých.

Význam sdělení:

Linka o Krysaři se dá chápat snáze. Město s prohnilými lidmi dostane, co si zaslouží. Kritika povrchního měšťáctví. Zajímavější je linka, která tento základní příběh upozadila. Milostný trojúhelník Krysaře, Ágnes a dlouhého Kristiána. Příběh muže, který nevěřil, že může milovat a že může být milován. Příběh ženy, která si nemohla vybrat. A příběh muže, co si myslí, že si vybrat může. Krysař si stále nalhával, že mu na Ágnes nezáleží, že je mu jedno, jak a s kým skončí, že může odejít. A v tomto byl stejný jako Magistr Faustus, ne v pekelné moci, ne v alianci s peklem, ale v sebeklamu.

LITERÁRNÍ HISTORIE

Viktor Dyk – život autora:

Viktor Dyk byl významným prozaikem a básníkem první poloviny 20. století. V mládí součástí *anarchistických buřičů*, přičinil se i ke časopisu *Lumír*. Později v životě se naklonil spíše k nacionalistickému pohledu na svět a stal se z něj i významný politik.

Další autorova tvorba:

Mezi nejznámnější díla patří Zmoudření Dona Quijota, Devátá vlna a Od brány pekelné.

OSOBNÍ NÁZOR

Viktor Dyk vzal starou legendu, přikrášlil ji pro moderní literaturu a přidal k ní milostný trojúhelník. Je to metoda, která funguje, povídka je čtivá a aby nebyl konec tak předvídatelný, tak Krysařův hrůzný čin povýšil ještě na další úroveň. V celém mém počínu jsem se nezmiňil o vnitřních dialogích postav a trefně položených řečnických otázkách vypravěče/spisovatele a přitom toto jsou za mě přednosti knihy. Ano, Dykovu novelu mohu jen doporučit.

Ukázka z díla:

Krysař vede lid z Hammeln do propasti na hoře Koppel:

Lid z Hammeln šel za svým chmurným a zamýšleným vůdcem, za velitelskou a mocnou písní jeho píšťaly. Strhovala svým zvukem a vábila dál. Dál, až k bráně... Klopýtali cestou necestou, padali, aby vstali a šli dále. Slyšeli jen krysaře a viděli jen krysaře. A jak kráčeli, náhle se před nimi otevřela propast. Krysař stál nad propastí, chmurnější, velebnější. Mocné a slavné zněla píšťala. Nikdo z Hammeln se před branou nezastavil. Nikdo, kromě Seppa Jörgena, zamýšleného nad hladinou řeky. Všichni prošli za zvuků píšťaly s divným tanečným a rozeplátou náručí: Oh, sedmihrádká země! Všichni prošli a níželi bez hlesu. A chmurný a němý vůdce pískal a pískal. Dav řídil za zvuků krysařovy písně; posléze krysař nad propastí osaměl - Vzpomněl na „ano“ řečené jarního večera. Vzpomněl si na Agnes, která ho předešla, ale kterou bylo možno dohonit. Naklonil se nad propastí. Bylo ticho, zvláštní ticho. Píšťala vypadla z krysařových rukou. Jeho píšťala znamenala život. Její zvuky jako by ještě doznívaly v pádu: její zvuky vedly krysaře, jako vedly dav - "Ano,"odpovídal krysař němé propasti. A také on hledal bránu. Tak odešel krysař a ostatní z Hammeln; není však jisté, došli-li do země sedmihrádké.

Legenda – epický literární žánr pojednávající o životě mučedníka; **Literární moderna** – literární směr konce 19. století – vyznačuje se hlavně odstupem od realismu a důrazu na jedince; **impresionismus** – požitek z daného okamžiku; **dekadence** – úpadek, rozpad; **symbolismus** – abstraktní myšlení přes skryté významy; **realismus** – věcnost bytí, správné poznání věcí samých; **Lumír** – časopis snažící se povznést českou literaturu o překlady zahraničních děl i vydávání děl českých zahraničím inspirovaných; **buřiči** – „básníci života a vzdoru“, literáti inspirovaní filosofií **Friedricha Nietzscheho**, opovrhovali společností, jejím konzervatismem a uzavřeností.